
Skäliga levnadskostnader

Beräkningar av Konsumentverket

Skäliga levnadskostnader
Rapport 2009:12
Konsumentverket 2008

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	3
1. Inledning	5
2. Syfte och användning.....	6
3. Utgångspunkter och antaganden	7
Kostnader för hushåll med olika sammansättning	7
Övriga antaganden och utgångspunkter	8
Nyttillverkade produkter	9
Inte gåvor och arv.....	9
Miljöhänsyn	9
4. Beräkningsmetod	10
Källor	11
Beräknade skäliga kostnader istället för hushållens faktiska utgifter	12
5. Prismätning och prognos.....	13
Prismätningsställen	13
Insamling av priser	14
Produktförändringar	14
När görs prismätning.....	14
Prognos.....	14
Vissa metodförändringar etc. i Konsumentverkets beräkningar	15
6. Beskrivning av budgetposterna.....	15
6.1 Livsmedel.....	15
Kostnader som inte ingår	16
Prisinsamling.....	17
6.2 Kläder och skor	17
Ytterligare utgångspunkter för beräkningarna	17
Kostnader som inte ingår	18
Miljöhänsyn	18
Prisinsamling.....	19
6.3 Fritid och lek samt mobiltelefon	19
Fritidsprodukter.....	19
Samma kostnader för båda könen	20
Fritidsprodukter i andra budgetposter	20

Kostnader som inte ingår	20
Mobiltelefoni.....	21
Prisinsamling.....	21
6.4 Hygien.....	21
Kostnader som inte ingår	21
Miljöhänsyn	22
Prisinsamling.....	22
6.5 Förbrukningsvaror.....	22
Miljöhänsyn	22
Prisinsamling.....	23
6.6 Hemutrustning.....	23
Inga bosättningskostnader.....	24
Miljöhänsyn	24
Något om delposterna inom Hemutrustning	24
6.7 Media, fast telefon, Internet m.m.	25
Kostnader som inte ingår	26
Prisinsamling.....	26
6.8 Hemförsäkring	26
6.9 Barn- och ungdomsförsäkring.....	27
6.10 Förbrukning av hushållsel.....	27

Bilaga 1. Underlag för riksnormen 2009

Bilaga 2. Personlig hygien- Förbrukningslista extern

Bilaga 3. Matsedel 2005

Bilaga 3. Vissa metodförändringar m.m. i Konsumentverkets beräkningar av skäliga levnadskostnader

1. Inledning

Konsumentverket beräknar varje år skäliga kostnader för några av hushållens vanligaste utgiftsområden. Beräkningarna visar vad det kan kosta för olika hushåll att upprätthålla en skälig levnadsstandard för dessa poster. Denna nivå innebär varken existensminimum – med utgifter endast för det absolut nödvändigaste – eller en överflödskonsumtion, utan en rimlig konsumtionsstandard av de varor och tjänster, som man vanligen behöver för att klara vardagen i dagens samhälle. Kostnaderna täcker både löpande utgifter och visst sparande för att kunna ersätta sällanköpsvaror.

Beräkningarna gäller månadskostnader för följande nio utgiftsposter:

- Livsmedel
- Kläder/skor
- Hygien (personlig)
- Fritid/lek (inkl. mobiltelefoni)
- Barn-/ungdomsförsäkring
- Hemförsäkring
- Förbrukningsvaror;
- Hemutrustning (inkl. dator)
- Media, fast telefoni, Internet m.m.

Dessa poster står för omkring en tredjedel av hushållens totala konsumtion. För en tionde post, hushållsel, tar Konsumentverket endast fram förbrukning i kilowatt för olika stora hushåll. Eftersom elpriserna kan variera mycket efter avregleringen år 1996 beräknar verket därefter inga kostnader för el. Vad som kan definieras som skälig konsumtion kan variera mycket bl.a. efter hushållens bostadsort och boendeform samt dessutom vara starkt individuellt betingad. Konsumentverket gör därför inga beräkningar för t.ex. bostadsutgifterna – som i genomsnitt utgör över en fjärdedel av ett hushålls totala utgifter – ej heller för bl.a. läkar-/tandläkarvård, bil, arbetsresor, barnomsorg, hemtjänst, semester, utemåltider m.m. ’

Konsumentverket började göra kostnadsberäkningar för hushållen under mitten av 1970-talet efter det att verket bl.a. fått allt fler förfrågningar från allmänhet, kommunal konsumentvägledning, statliga myndigheter m.fl. I arbetet med att ta fram kostnaderna medverkade länsstyrelsernas dåvarande hemkonsulenter samt experter inom olika sakområden. År 1978 var beräkningarna klara och de publicerades för första gången i Konsumentverkets hushållsekonomiska broschyr ”Hushållets kostnader – en hjälprea för din ekonomi”¹. Sedan dess har olika justeringar gjorts i beräkningsunderlaget för att anpassa beräkningarna till konsumtionsförändringar i samhället och till den allmänna standardutvecklingen. Större revideringar har skett 1984, 1995-1996, 2001-2002 och 2004-2006 samt mer begränsat år 1991 och 1998/1999. På grund av ökad användning av de ”skäliga kostnaderna” har verket sålunda från mitten av 1990-talet oftare gjort översyner för att kvalitetssäkra beräkningarna. Den senast översyner gjordes 2007/2008 men gällde ej livsmedel.

---

¹ Föregångare till den nuvarande broschyren ”Koll på pengarna”.

2. Syfte och användning

Ett syfte med beräkningarna när de togs fram var att underlätta för hushållen att få grepp om sin ekonomi. Materialet skulle fungera som underlag vid budgetrådgivning och vid hushållens egna ekonomiska planering. Ett annat ändamål var, att kostnaderna skulle kunna användas av olika myndigheter och organisationer vid hushållsekonomiska beräkningar och analyser.

Kostnadsberäkningarna används också i stor utsträckning på dessa sätt. De ingår sålunda i underlaget för regeringens beslut om riksnormen inom det ekonomiska biståndet (socialbidraget) samt vid budget- och skuldrådgivning hos kommunala konsumentvägledare, budget- och skuldrådgivare, socialkontor och vissa banker. Dessutom ingår de i dataprogram för t.ex. budgetrådgivning.

Beräkningarna används även för andra ändamål av kommuner, staten med flera, exempelvis vid:

- bedömning av ersättning till familjehem (fosterhem)
- beslut i kommuner om vissa avgifter för äldre- och handikappomsorg
- bedömning av försäkringskassan ang. handikappersättning och vårdbidrag
- bedömning ang. merkostnadstillägg för utomlands stationerad statlig personal (t.ex. vid UD, Sida, Försvarmakten)
- olika offentliga utredningar och hushållsekonomiska analyser²
- Konsumentverkets och olika organisationers analyser av skilda hushållstypers ekonomiska situation
- kreditprövning hos vissa kreditinstitut
- beräkningar av vissa mäklare i samband med hushållens bostadsköp
- skolundervisning och i läromedel
- hushållsekonomisk information i massmedia.

---

² Ingår exempelvis i Statistiska centralbyråns konsumtionsenhetsskala för den officiella statistiken ”Svensk konsumtionsenhetsskala”, som t.ex. används för att jämföra ekonomisk standard mellan hushåll med olika sammansättning.

Konsumentverket publicerar årligen kostnadsberäkningarna i broschyren ”Koll på pengarna”. Den vänder sig till hushåll och sprids till stor del genom konsumentvägledare, socialkontor och skolor. ”Koll på pengarna” och kostnadsbeloppen finns även på verkets hemsida, www.konsumentverket.se.

3. Utgångspunkter och antaganden

Kostnadsberäkningarna skall motsvara en *skälig konsumtion* i hushållen – dvs. vare sig miniminivå eller lyxstandard - och täcka kostnader för sådana produkter som i regel behövs för ett normalt vardagsliv i dagens Sverige. Detta *grundläggande skäliga behov* av varor och tjänster antas inte skilja sig i någon större utsträckning mellan hushållen och antas inte vara beroende av t.ex. hushållens inkomster. Beräkningarna är sålunda behovsbaserade, inte inkomstbaserade. Kravet på skälighet gäller, förutom urvalet av varor och tjänster, även produkternas mängder, användningstider, priser samt val av inköpsställen.

Verket har inte några alternativa beräkningar av skäliga kostnader som beaktar olikheter i konsumtion p.g.a. exempelvis kulturella skillnader, sjukdomar och handikapp, utan utgår endast från mer vanliga konsumtionsförhållanden i Sverige.

Det bör observeras att vårt urval av produkter m.m. inte är den enda möjliga samman-sättningen av skälig konsumtion. Andra val av vanliga varor och tjänster etc. som varken är minimi- eller lyxkonsumtion, kan stämma överens med våra antaganden i beräkningarna. Konsumentverkets beräkningar kan ses som ett *exempel* på skälig konsumtionsnivå.

Kostnader för hushåll med olika sammansättning

Kostnadsberäkningarna skall kunna användas för hushåll av olika storlek och sammansättning. Hänsyn har sålunda tagits till att behovet av produkter kan skilja sig på grund av *kön, ålder och antalet personer i hushållen*. Beträffande Livsmedel; Kläder & skor; Hygien (personlig); Fritid & lek finns beräkningar för olika ålderskategorier mellan 0 år upp till vuxen ålder. I de tre förstnämnda posterna antas kostnaderna fr.o.m. omkring tioårsåldern dessutom vara beroende av kön (se bilaga 1).

I posterna Förbrukningsvaror; Hemförsäkring; Hemutrustning samt Media, fast telefon, Internet m.m. är kostnaderna mest beroende av hushållsstorlek. För dessa poster görs beräkningar från en till och med sju personer. Flerpersonshushållen antas bestå av två vuxna med 0-5 barn. I Sverige finns det förhållandevis få familjer som har fler än fem barn, varför vi inte utarbetar kostnader för större hushåll. Vid behov av *beräkningar för fler än sju personer* kan man för varje ytterligare barn öka beloppen för 7-personershushållet med marginalkostnaden (kostnadsskillnaden) mellan sex och sju personer.

Övriga antaganden och utgångspunkter

Verkets kostnadsberäkningar skall visa vad det kan kosta för olika hushåll att *behålla* en rimlig levnadsnivå. Beräkningar görs således inte för utgifter som uppstår vid ett första inköp av ett produktslag, t.ex. vid bosättning (se avsnittet ”Inga bosättningskostnader” i kapitel 6.6).

Kostnadsbeloppen skall kunna göra det möjligt för hushållen att fungera såväl på kort som på längre *sikt*. Kostnaderna gäller därför inte endast löpande utgifter utan också visst sparande, för att man skall kunna *ersätta* de utslitna/urvuxna sällanköpsprodukter som behöver återanskaffas.

Kostnadsberäkningarna bygger även på andra antaganden och utgångspunkter, dels *generella* som gäller samtliga poster, dels *speciella* för vissa produktområden (se kapitel 6).

För samtliga poster antas att:

- Familjemedlemmarna är *friska* och utan handikapp som skulle innebära extra utgifter för t.ex. särskild kost, kläder eller annan utrustning.
- Man använder i landet *vanligt* förekommande *produkter*. Varorna är *nyttillverkade*, men är *inte* utpräglade *modeprodukter*.
- Hushållen tar i rimligaste mån hänsyn till *miljön* angående produktval, inköpsmängder samt användningstider och beaktar därmed samhällets inriktning mot hållbar konsumtion.
- Man beaktar *säkerhetsaspekter* vid produktvalet. Detta gäller främst val av ofarliga varor och säkerhetsprodukter för barn inom posterna Hemutrustning och Fritid/ lek.
- Man köper varorna och tjänsterna i *butiker och andra inköpsställen* som är *vanliga* i landet – främst i kedjor. Vi räknar inte med förvärv genom arv (t.ex. av leksaker och barnkläder) eller gåva.
- Hushållen har *begränsad tid* för hushållsarbete. De antas därför t.ex. använda vissa livsmedel som är hel- eller halvfabrikat och inte baka eller sy kläder.
- Man skall *inte* behöva ha *kunskaper* och *utrustning* utöver det vanliga, för att t.ex. kunna laga den mat som ingår i beräkningarna.

För budgetposterna Hemutrustning, Hemförsäkring, Hushållsel samt Förbrukningsvaror har utöver antalet personer i hushållet även *bostadsstorleken* betydelse för beräkningarna. I flerpersonshushållen antas ingå två vuxna med 0-5 barn. Följande bostadsstorlekar gäller för hushållen:

1 och 2 vuxna 2 rum och kök (r.o.k.)

3 personer 3 r.o.k.

4 personer 4 r.o.k.

5 personer 4 r.o.k.

6 personer 5 r.o.k.

7 personer 5 r.o.k.

De tre förstnämnda posterna ovan kan även påverkas av *bostadsformen*. Vi har antagit att hushållen bor i *lägenhet* i flerbostadshus som har gemensam tvättstuga. Detta medför att kostnaderna inte omfattar exempelvis tvättmaskin. Ej heller ingår trädgårdsredskap, utemöbler etc. i beräkningarna.

Nyttillverkade produkter

Vi utgår från *nya varor* i beräkningarna³. Detta bl.a. på grund av att varuutbud, kvalitet, återstående användningstid och pris troligen varierar stort i landet för begagnade varor. En vara med viss funktion och viss kvalitet måste kunna gå att köpa till åtminstone ungefär samma pris i en stor del av Sverige, för att beräkningarna skall kunna vara så generellt användbara som möjligt. Att beräkna återstående användningstid på begagnade varor skulle dessutom vara problematiskt. Detsamma gäller att i större delen av landet få tag i en begagnad produkt med en viss bestämd användningstid. Därutöver saknar vi kunskap om begagnathandeln. Detta gäller bl.a. om hur frekventa utbud och köp är av begagnade skäliga produkter inom skilda konsumtionsområden och i olika delar i landet.

Inte gåvor eller arv

I beräkningarna utgår Konsumentverket även från att hushållen *inte ärver* eller får olika produkter som *gåva*. Arv skulle främst kunna gälla yngre barn angående exempelvis kläder, leksaker, böcker och sportutrustning. Vi saknar emellertid tillräckliga kunskaper om hur vanligt arv/gåva är beträffande olika produkter, men vet att alla inte har möjlighet att arva. Även om man har flera barn är det inte självklart med arv, exempelvis om de är av olika kön. Dessutom är antalet ingående klädesplagg, leksaker etc. i beräkningarna ej så stort och den beräknade användningstiden för varorna i flera fall så lång, att man sannolikt inte skulle kunna räkna med återanvändning i någon större utsträckning.

Miljöhänsyn

Med tanke på den privata konsumtionens miljöeffekter försöker vi att i rimlig utsträckning beakta miljöaspekter vid valet av produkter i beräkningarna. Detta kan vi göra inom de budgetposter där miljömärkta varor är vanliga, d.v.s. beträffande Hygien, Förbrukningsvaror och i någon mån Kläder/skor. Ifråga om andra poster, t.ex. Hemutrustning (Möbler, husgeråd, TV m.m.) är det dock problem att finna miljövaror som uppfyller våra antaganden om lättillgänglighet och skäligt pris. Antingen är miljöprodukter inom dessa konsumtionsområden sällsynta eller – i de fall de förekommer – mycket dyra.

---

³ Undantag barncykel se posten Fritid och lek i kapitel 6.

Förutom vid produktvalet försöker vi ta hänsyn till miljöeffekter via våra beslut om måttliga mängder och relativt långa användningstider för varorna.

4. Beräkningsmetod

För varje utgiftspost samt person-/hushållskategori bedömer Konsumentverket (KOV) vilka varor och tjänster som skall representera en skälig konsumtion och kostnadsberäknas. Vid **valet av produkter** utgår vi från:

- de *utgångspunkter* som nämns i kapitel tre och sex, dvs. generella respektive speciella antaganden för olika produktområden.
- olika fysiska och psykiska *behov* som måste tillgodoses inom respektive personkategori och hushållsstorlek,
- de *aktiviteter/beteenden* som är *vanliga* inom de olika kategorierna för att uppfylla de olika behoven.

För att välja produkter används även information om exempelvis:

- hur stor *andel* i olika åldrar, kön, inkomstgrupper, regioner etc. som *äger/använder* varan/ tjänsten
- *förväntad utveckling* för produkten, dvs. att den inte är en tillfällig modeprodukt
- olika hushålls uppfattning om *rimligheten* i att äga/använda produkten i familjer med respektive utan barn.

Förutom vid valet av varor och tjänster tar vi även, vid besluten om t.ex. produkternas användningstider och mängder, hänsyn till att behoven kan skilja sig efter ålder och kön samt antalet personer i hushållen.

För de olika budgetposterna och person-/hushållsgrupperna har KOV utarbetat detaljerade förteckningar - s.k. **förbrukningslistor** - med uppgifter om de produkter som ingår i beräkningarna. Här finns utöver användningstid och konsumtionsmängd (behov) för varje vara och tjänst även en närmare produktbeskrivning - med exempelvis uppgift om modell och material. Dessutom framgår i listorna respektive produkts inköpsställe, förpackningsstorlek och inköpspris per förpackning. Ett exempel på förbrukningslista finns i bilaga 2. Utifrån produktens *pris, mängd* och *användningstid* beräknas produktkostnad per år respektive månad. Totalt kostnadsberäknas cirka 190 livsmedel och i övriga poster drygt 1100 varor och tjänster.

För *dagligvaror* – livsmedel, hygien och förbrukningsvaror - motsvarar **den beräknade månadskostnaden** i stort sett de utbetalningar som hushållet gör under en månad. För *sällanköpsvaror*, dvs. produkter som har längre användningstid och köps med ett eller flera års mellanrum innebär verkets månadskostnader inte, att man gör en utbetalning varje månad, utan att man *månadsvis sätter av pengar* för att senare *kunna ersätta varan* med en ny när den har tagit slut, är utsliten eller urvuxen. Särskilt i de båda posterna Hemutrustning (möbler, husgeråd, textilier, TV m.m.) samt Kläder och skor finns ett stort antal sådana varor.

Vad som är *vanlig och rimlig konsumtion förändras* över tiden. Kostnadsberäkningarna måste därför anpassas till exempelvis befolkningens ändrade behov och aktiviteter samt standard- och konsumtionsutvecklingen i samhället. Verket måste sålunda bl.a. uppmärksamma förändringar beträffande hushållens tidsanvändning och levnadssätt. Dessutom bör vi följa utvecklingen och spridningen av olika varor och tjänster samt beakta förändringar angående priser, miljökrav, användningstider, inköpskanaler, inköpsmängder och förvaringsmöjligheter i hemmen etc. Som tidigare nämnts kan Konsumentverkets beräkningar betraktas som ett *exempel på skälig konsumtionsnivå*. Andra vanliga produkter etc. som vare sig är minimi- eller överflödskonsumtion, kan överensstämja med våra antaganden om funktion, kvalitet, miljöhänsyn m.m. och motsvara en skälig konsumtion. Det bör även observeras att urvalet av produkter etc. inte skall betraktas som en rekommendation från verket av vad som bör konsumeras.

Källor

När kostnadsberäkningarna först togs fram i mitten av 1970-talet, utgick verket i sina bedömningar och beräkningar av rimlig förbrukning i hushållen utifrån vad som var känt om *faktisk konsumtion*. Dessutom användes kunskaper och information från *experter* på och utanför verket inom olika produktområden.

De källor vi använt vid översynsarbete av kostnadsberäkningarna är fr.o.m. år 1996 inom vissa produktområden verkets *sakkunniga* samt *KOV:s* egna *undersökningar* (t.ex. tillsammans med Statistiska centralbyrån om hushållens innehav och skälighetsbedömning av olika varor). Därutöver har vi införskaffat *underlag* från bl.a. *externa experter*, *andra myndigheter*, olika *organisationer* och *undersökningsinstitut* om hushållens konsumtion, inköp, produktinnehav, fritidsvanor m.m. samt kunskaper om barns utveckling, varutester etc. Här nedan ges exempel på några olika källor.

Sakkunniga samt *undersökningsresultat* och *statistik* etc. från:

- *Myndigheter samt branschorganisationer och andra organisationer* (t.ex. Livsmedelsverket, Statistiska centralbyrån, Statens Kulturråd, Ungdomsstyrelsen, Post och telestyrelsen, Riksidrottsförbundet, Barnombudsmannen, Svenska Livräddningssällskapet)
- *Statens offentliga utredningar*
- *Facktidskrifter*
- *Företag* (t.ex. Apoteksbolaget och olika undersökningsinstitut)
- *Tester* och testresultat som presenteras i t.ex. tidskrifter och i Tv-program ("Plus").

Det bör dessutom nämnas att vi även har studerat *motsvarande kostnadsberäkningar* i Danmark, Finland och Norge.

Beräknade skäliga kostnader istället för hushållens faktiska utgifter

Konsumentverkets beräkningar skall visa kostnader för *skälig konsumtion*. Av flera skäl kan beräkningarna *inte endast* baseras på statistik om hushållens faktiska utgifter.

Att bedöma om den faktiska konsumtionen motsvarar en skälig standard är problematiskt. Den utgiftsstatistik som t.ex. Statistiska centralbyrån (SCB) tar fram är *inte tillräckligt detaljerad* för att exempelvis kunna ge information om exakt vilka varor, tjänster och produktmängder som ingår för olika person- och hushållskategorier. Undersökningarna omfattar dessutom *all sorts konsumtion* i hushållen inom respektive budgetpost, såväl nödvändig och skälig som lyx. I den faktiska konsumtionen ingår även farliga, ohälsosamma och miljöskadliga produkter. Inköp i *alla slags butikstyper* finns med i dessa undersökningar, från lågprisföretag till exklusiva affärer.

I SCB:s undersökning "Hushållens utgifter" är det produkternas *faktiska priser* (dvs. även nedsatta priser) som noteras. De priser som ingår i KOV:s beräkningar är de *ordinarie* utom för livsmedel samt radio, TV, stereo etc., för vilka nedsatta priser är vanliga. Skälet till att vi för de flesta produkter väljer ordinarie priser är, att vi utgår från att en stor del av konsumenterna (särskilt de med lägre inkomster) inte har möjlighet att utnyttja nedsatta priser när de förekommer.

Ytterligare skäl till att vi inte endast använder statistiska data är, att det *inte* alltid går att erhålla användbara *uppgifter* för alla de ålders-, köns- och hushållskategorier som vi gör beräkningar för. Antingen saknas undersökningsresultat eller så kan dessa vara osäkra. Detta gäller särskilt vissa ej så vanliga person- och hushållsgrupper (t.ex. hushåll med många barn). Därutöver publiceras resultaten från vissa undersökningar så lång tid efter att de har genomförts, att det finns *risk* för att de har förlorat i *aktualitet*.

En annan skillnad som har betydelse särskilt för sällanköpsprodukter är, att Konsumentverkets beräkningar avser kostnader medan exempelvis SCB:s studier gäller utgifter (i undersökningarna "Hushållens utgifter"). SCB:s uppgifter visar således värdet vid inköpet av de anskaffade produkterna. Verkets belopp avser värdet av det som förbrukas under månaden/åren och det som behöver sparas för att man i framtiden skall kunna ersätta en förbrukad produkt.

5. Prismätning och prognos

Prismätningstillfällen

Priserna på produkterna mäts, d.v.s. samlas in, till allra största delen i Örebro. Denna stad har valts i samarbete med dåvarande SPK (Statens pris och kartellnämnd), eftersom den bedömdes vara genomsnittlig i Sverige beträffande priser och varuutbud. Något aktuellt officiellt material som visar om det föreligger prisnivåskillnader i Sverige för de utgiftsposter som ingår i KOV:s beräkningar har inte gått att finna⁴. För att kostnadsberäkningarna ändå skall vara giltiga i så stor del av landet som möjligt, prismäter vi huvudsakligen hos rikstäckande försäljningskedjor som har samma sortiment och priser i sina butiker.

Inköpställena i verkets beräkningar skall även återspegla hushållens faktiska butiksväl samt ha skälig prisnivå. Sålunda ingår varken lyxbutiker eller utpräglade lågprisaffärer utan i stället främst större vanliga kedjor. Urvalet av dessa baseras på information som Konsumentverket inhämtar om kedjornas omsättning, förekomst av samma priser och varuutbud i affärerna samt butikernas antal och lokalisering i landet. Vi har även använt material från undersökningsinstitutet GfK om hushållens fördelning av sina inköp mellan olika kedjor angående t.ex. kläder/skor, leksaker m.m.⁵. GfK:s undersökningsresultat har delvis redovisats efter kön och ålder. I vissa fall har vi därför kunnat beakta skillnader i butiksväl för olika personkategorier.

Beträffande produkter som inte kan prismätas i kedjor – såsom hårklippning, skolagning, besök i simhall, teater etc. – genomför KOV en prisinsamling på cirka 10 tätorter som representerar olika ortsstorlekar och geografiska lägen i Sverige. Valet av prisinsamlingsställen på orterna (om möjligt tre per produkt och ort) sker med hjälp av den lokala konsumentvägledningen i respektive kommun. Resultaten från denna undersökning används som jämförelsematerial i samband med bearbetningen av resultaten från Örebro. I de fall-priserna i Örebro avviker i större grad från dem i denna studie, väljer vi att använda medelvärdet i ortundersökningen för respektive vara/tjänst.

De flesta varor och tjänster prismäts på ett inköpsställe. Undantag gäller dock de ovan nämnda produkterna som ej finns i kedjor samt livsmedel, blöjor och hemförsäkring. Beträffande livsmedlen samlas priserna in i Örebro i 10 affärer som är av olika storlek och från olika kedjor. Eftersom blöjor utgör

---

⁴ Pensionärernas riksorganisation (PRO) har dock sedan år 1993 utfört begränsade prismätningar ang. dagligvaror i de olika länen. Dessa visade år 2001 att prisnivån i Örebro län för bortåt 40 varor låg nära genomsnittet för riket. (Konkurrensverkets rapport nr 2001:4.)

⁵ Undersökningsinstitutet GfK har en konsumentpanel i Sverige med 5000 hushåll som bokför sina inköp av kläder/skor, leksaker, möbler, hemtextilier m.m.

merparten av hygienkostnaderna för de yngsta barnen, sker prismätning hos två butikskedjor. Även för hemförsäkring avviker metoden. Med hjälp av Konsumenternas försäkringsbyrå tas belopp fram för tre ortsstorlekar⁶ och från de två största försäkringsbolagen i Sverige.

Insamling av priser

De priser som insamlas är, som tidigare nämnts, de *ordinarie*. Anledningen härtill är, att vi utgår från att många konsumenter (i synnerhet låginkomsttagare) inte kan utnyttja nedsatta priser då de förekommer. Undantag gäller vissa produktområden där nedsatta priser är särskilt vanliga t.ex. *livsmedel* samt *radio, TV, stereo etc.* För dessa noteras de *aktuella priserna* – dvs. i förekommande fall nedsatta belopp såsom Rea-, extrapriser, etc. För några produktområden tar Konsumentverket in prisuppgifterna, främst i fråga om livsmedel och möbler. De flesta priser samlas dock in i samarbete med *Statistiska centralbyråns (SCB) prisintervjuare* i Örebro.

Produktförändringar

Butikernas varuutbud förändras, exempelvis p.g.a. produktutveckling och konsumenternas ändrade efterfrågan. Vid *varje prisundersökning* sker sålunda ett *visst varuutbyte*, då somliga produkter utgått ur butikssortimenten eller blivit ovanliga och svåra att finna. De måste då ersättas med dem som är mer vanliga och ev. dessutom har motsvarande funktion och kvalitet. Detta gäller särskilt kläder och skor samt hemelektroniska produkter där modeller snabbt ändras.

När görs prismätning?

Hur ofta prismätning sker beror på konsumentprisernas utveckling. *Mellan prismätningarna* beaktas den faktiska prisutvecklingen för de olika konsumtionsområdena genom att vi räknar om beloppen med *delindex inom konsumentprisindex*. Dessa anpassas delvis till innehållet i KOV:s budgetposter. Exempelvis exkluderas fritidsbåt, lotteri/tips/lotto (som inte ingår i de skäligena kostnaderna) från SCB:s delindex när det gäller fritidsposten.

Prognos

De kostnadsbelopp som efter prismätningen utarbetas för respektive budgetpost och person-/hushållskategori, räknas sedan om med *prognosfaktorer* för den genomsnittliga prisutvecklingen för varor och

---

⁶ I samarbete med Konsumenternas försäkringsbyrå har följande ortsstorlekar valts: storstad (över 200 000 innevånare), mellanstor stad (50 000 – 200 000 inv.) och mindre tätort (under 50 000 inv.).

tjänster under det följande året. Dessa faktorer tas fram i samarbete med Konjunkturinstitutet. I prognosberäkningen exkluderas bl.a. bostäder – vilka väger tungt i KPI⁷ men inte ingår i Konsumentverkets skäliga kostnader. Kostnadsbeloppen för de olika budgetposterna och person- och hushållsgrupperna avrundas slutligen till jämna tiotal kronor (se tabell i bilaga 1).

Vissa metodförändringar etc. i Konsumentverkets beräkningar

Vid jämförelse och annan användning av Konsumentverkets kostnadsberäkningar för olika år bör man vara medveten om, att dessa kan ha ändrats i andra avseenden än i kostnadsbeloppen för de aktuella åren. Detta kan exempelvis gälla de kostnadsberäknade produkterna, prismätningmetoderna och prognosberäkningen. I bilaga 4 följer en sammanställning över några viktigare förändringar.

6. Beskrivning av budgetposterna

6.1 Livsmedel

Konsumentverkets kostnadsberäkningar för livsmedel visar hur mycket *bra, näringsmässigt fullvärdig och varierad* mat kan kosta för personer i olika åldrar och kön. Kostnaderna bygger på en *matsedel* för *fyra veckor* som uppfyller Livsmedelsverkets näringsrekommendationer för olika personkategorier. De maträtter som ingår är vanligt förekommande i svensk kost och passar för barnhushåll. Konsumentverket utgår ifrån att hushållen har begränsad tid för hushållsarbete och sålunda köper allt matbröd och kaffebröd samt förutom hemlagad mat även använder hel- och halvfabrikat. I matsedeln finns t.ex. färdiglagade köttbullar och fiskpinnar. Totalt omfattar livsmedelsposten drygt 190 *vanliga livsmedel* som är tillgängliga i hela landet.

Kostnader beräknas för personer i *olika åldersgrupper* från ½ år till över 75 år och fr.o.m. 10-13 år även med hänsyn till *kön*. Beträffande det första levnadsåret utgår verket från Livsmedelsverkets rekommendationer att barnen ammas de första 6 månaderna. För grupper med högt energibehov (t.ex. män) har mängden av livsmedel ökats med framför allt bröd, potatis, makaroner och ris. För grupper med lågt energibehov (främst yngre barn) har portionsstorlekarna genomgående minskats utom vad gäller mjölk.

---

⁷ KPI = konsumentprisindex.

Kostnadsberäkningarna gäller *frukost, lunch, middag och mellanmål*. Den genomsnittliga kostnadsfördelningen mellan dagens olika måltider är för en vuxen⁸:

frukost 20 %
lunch 30 %
mellanmål 15 %
middag 35 %

Eftersom många äter lunch utanför hemmet har *två alternativ för livsmedelskostnaderna* beräknats:

- kostnader som bygger på att alla måltider tillreds hemma,
- kostnader som bygger på att all mat med undantag av lunch 5 dagar/vecka tillagas i hemmet.

I enlighet med Livsmedelsverkets näringsberäkningar har vi ang. kostnadsbeloppen för vuxna utgått från energinivåerna för åldrarna 19-60 år, med stillasittande arbete och begränsad fysisk aktivitet på fritiden. Nya rekommendationer från Livsmedelsverket innebär dock, att vi ska röra på oss mer än vad vi gör idag. Detta leder till att energibehovet och därmed de beräknade kostnaderna kan behöva ökas om man är normalviktig och har en högre fysisk aktivitet. För *ensamboende*, som i större utsträckning än andra hushåll bl.a. använder mindre och därmed ofta dyrare förpackningar och kanske har större svinn, beräknas livsmedelskostnaderna bli *cirka 100 kr högre* än beloppen i bilaga 1.

Kostnader som inte ingår

Jämfört med genomsnittshushållets konsumtion innehåller verkets beräkningar väsentligt mindre socker, kaffebröd, läskedrycker och andra livsmedel, som inte behövs om man enbart ser till de näringsmässiga behoven. Beräkningarna omfattar endast en mindre mängd godsaker, snacks och saft. Beträffande alkoholhaltiga drycker ingår enbart en liten mängd lättöl. Däremot finns här betydligt mer av bl.a. grönsaker och frukt. Även flera "nyckelhålmärkta"⁹ livsmedel ingår, såsom charkuterivaror, müsli, ost och matbröd. Avsikten med beräkningarna är inte att spegla hur människor faktiskt fördelar sina pengar utan att visa hur mycket en mer näringsriktig mat kan kosta.

I kostnaderna ingår inte eventuella merkostnader för livsmedel under storhelger och inte heller för utemåltider. I beräkningarna har likaså ingen anpassning skett till att man har gäster eller själv är bortbjuden.

---

⁸ Genomsnitt för man och kvinna i åldern 31-60 år.

⁹ Livsmedelsverkets symbol för att underlätta för konsumenter att hitta livsmedel som är magrare, innehåller mindre socker och salt men med mer fibrer än andra livsmedel av samma typ.

Prisinsamling

Priserna samlas in i Örebro i 10 *affärer*, som representerar olika stora butiker, butikstyper (närbutik, allivsbutik, stormarknad etc.) och butikskedjor (t.ex. ICA, COOP-Konsum och Hemköp) Vid kostnadsberäkningen vägs priserna ihop efter respektive butikskategori andel av dagligvaruhandeln.

Inför prisinsamlingen har Konsumentverket fastställt kriterier (beträffande kvalitet och förpackning etc.) för de olika livsmedlen. Den *billigaste* varuvarianten som uppfyller dessa prismäts. Vi noterar det *faktiska priset* för denna vara och tar därvid hänsyn till extrapriser och även till rabattkuponger som finns i direkt anslutning till varan. Däremot beaktar vi inte medlemsrabatter och liknande.

Vid valet av *förpackningsstorlek* utgår vi från hur mycket av varan som beräknas konsumeras av ett 4-personershushåll under en månad. Hushållen antas ha normal kyl, frys och andra förvaringsutrymmen, varför vi ej räknar med några storköp.

6.2 Kläder och skor

Kostnaderna i denna budgetpost skall täcka behovet av vanliga kläder och skor som används under olika *årstider*, vid olika typer av *väder*, med olika *funktion* under *dygnet* och för såväl *vardag* som vid något *festligare tillfällen* samt för *fritid*.

Förutom kläder och skor ingår även *skoreparation* (klackning) för kvinnor samt flickor i åldern 15-18 år samt *kemtvätt* av ett plagg för vuxna. Dessutom har vissa *tillbehör* tagits med så som reflexer, portmonnä, paraply, armbandsur och väskor. Här finns också ryggsäckar för barn och skolungdomar. Behovet och konsumtionen av kläder och skor skiljer sig mellan olika åldrar och kön. Konsumentverkets kostnadsberäkningar finns således för skilda barngrupper upp t.o.m. 17 år samt för vuxna män och kvinnor från 18 år. För barn t.o.m. 10 år är de prismätta kläderna samma för båda könen. Vi har då utgått från att kläderna är lika eller inte skiljer sig så mycket mellan flickor och pojkar i dessa åldrar eller att priserna för vissa plagg som är olika är ungefär samma.

Ytterligare utgångspunkter för beräkningarna

- *Behov (antal) av respektive produkt*

För bedömningen av antalet plagg av skilda slag som behövs för respektive personkategori har vi bl.a. gjort antaganden om *hur ofta man byter* olika kläder samt att man *tvättar en gång i veckan*.

- *Kvalitet*

De kläder som ingår i beräkningarna skall vara *lättskötta* och exempelvis inte kräva mycket arbete vid eller efter tvätt. De skall tåla maskintvätt och bara undantagsvis kräva kemtvätt – detta även med hänsyn till miljön och att kemtvätt innebär extra kostnader i tid och pengar.

- *Användningstid*

Vid beräkningen av användningstiden för produkterna tar vi hänsyn till mängden och kvaliteten på de kläder och skodon som ingår och har liknande funktion. Vi antar ett normalt slitage. Ifråga om barnkläder och skor beaktas dessutom hur snabbt barn vanligen växer.

- *Inte tillverkar kläder själv*

Vi utgår ifrån att hushållen varken har tillräcklig tid eller kunskap för att sy eller sticka kläder själva, utan endast gör mindre lagningar och ändringar.

Kostnader som inte ingår

Utpräglade modevaror ingår inte i kostnaderna. De kläder och skor som beräkningarna gäller bör finnas på marknaden under längre tid än typiska modeprodukter och vara vanligt förekommande i affär i större delen av Sverige. Modekläder kan innebära högre kostnader för konsumenten och även negativ påverkan på miljön (genom t.ex. kortare användningstid och miljöskadliga material). Dock tar verket viss hänsyn till modeändringar. ”Automatiskt” brukar omoderna kläder och skor bli svårare att finna i butikerna och uppfyller därmed inte kravet på att vara ”vanligt förekommande”.

Budgetposten omfattar inga kostnader för *speciella sport-/fritidskläder*. Dock finns här badkläder, träningsskor/-overall samt gymnastikkläder och -skor för såväl barn och ungdomar som för vuxna. Skidskor ingår i skidutrustningen i posten för fritid och lek.

Miljöhänsyn

Konsumentverket har försökt att ta med kläder som håller relativt länge ur såväl kvalitets- som modesynpunkt. Med hänsyn till de negativa miljöeffekter som klädindustrin har på miljön och ökad efterfrågan från konsumenterna, börjar nu butikerna att ta in allt mer ekologiska kläder i sitt sortiment. Priserna är ofta högre än för vanliga kläder men i vissa fall inom skälig nivå. Konsumentverket har därför vid den senaste prismätningen valt att ersätta några ”vanliga” t-tröjor med miljömärkta och från 15 årsålder och uppåt även jeans. För övrigt har vi som nämnts, även begränsat antalet kläder som behöver kemtvättas till endast ett plagg för de vuxna.

Prisinsamling

Kläder och skor har i prismätningen delats upp så att kläder och skor för vinterbruk prismättes i november 2007 och vår-/sommarkläder samt skor i april 2008. I åldersgruppen barn 0 år gjordes ingen uppdelning av prismätningen, då utbudet av kläder till spädbarn finns tillgängligt året om.

De butikskedjor som ingår i prisundersökningen beträffande kläder är företrädesvis Hennes & Mauritz, Lindex, KappAhl, JC, Stadium och för män även Dressman. Angående priserna för skor och stövlar etc. har dessa hämtats främst från Din Sko, Wedins och Stadium.

6.3 Fritid och lek samt mobiltelefon

Fritidsprodukter

Vanliga fritidsaktiviteter ligger till grund för bedömningen av vilka produkter som skall ingå i denna utgiftspost. Dessa gäller såväl inom- som utomhus, viss motion och kultur, sysselsättningar som man utför ensam eller tillsammans med t.ex. familj och vänner. Beträffande utomhusaktiviteterna ingår produkter för både sommar- och vinterbruk.

Aktiviteterna och därmed produktvalet i beräkningarna skiljer sig efter personernas ålder. Valet av aktiviteter har gjorts utifrån kunskaper om barns behov samt undersökningar och statistik¹⁰ om vad människor i skilda åldrar ägnar sig åt på fritiden.

För *yngre barn* gäller kostnaderna varor och tjänster som behövs för deras utveckling och stimulans. Förutom leksaker har vi exempelvis tagit med spel, pussel, ritsaker, böcker, CD-skivor och skidor. Då det gäller besök på bio, simhall, djurpark etc. har vi utgått från, att barn i de yngre åldersgrupperna har en medföljande vuxen. Beträffande cyklar för barn mellan 4 och 10 år antas att man köper dessa begagnade. Att vi inte kostnadsberäknar nya beror dels på att cyklar väger kostnadsmissigt tungt i beräkningarna, dels på att det är vanligt att hushållen köper begagnade till yngre barn.

För *äldre barn och vuxna* ingår kostnader för vanliga sysselsättningar i olika åldrar, såsom att läsa böcker och tidningar, lyssna på skivor, gå på bio, disko/dans och att motionera (bl.a. ingår cykel, skidor och simhallsbesök).

Även om samma aktivitet och produkt tagits med för flera åldersgrupper har vi naturligtvis beaktat att det kan finnas behov av olika *varianter och antal* av produkten *beroende på ålderskategori*, exempelvis beträffande antalet

---

¹⁰ Bl.a. material från Ungdomsstyrelsen, Statistiska centralbyrån, Statens kulturråd, Riksidrottsförbundet, SIFO, Nordicom (Göteborgs universitet).

biobesök som för barn/ungdomar ökar med åldern tills barnet blir vuxet och då minskar.

Samma kostnader för båda könen

Beräkningarna av fritidskostnaderna gäller *oavsett kön*. Vi anser det inte vara rimligt att beräkna olika kostnadsbehov för fritid annat än utifrån ålder. Båda könen bland barn behöver motion, avkoppling och stimulans. Motsvarande gäller bland vuxna. Hur detta tillgodoses kan vara olika såväl mellan som inom könen. Den vanligaste fritids-sysselsättningen är dock gemensam för både kvinnor och män som är 16 år och äldre, nämligen att lyssna på musik. Men skillnader finns för vissa aktiviteter, t.ex. förekommer det i större utsträckning att män läser tidskrifter och går på idrottsevenemang. Kvinnor däremot läser exempelvis mer böcker och veckotidningar. Kostnaderna för de aktiviteter/produkter där olikheter finns mellan könen kan dock mer eller mindre ta ut varandra så att totalbeloppen för båda könen blir ungefär desamma.

Fritidsprodukter i andra budgetposter

Eftersom konsumtionen i fritidsposten är individanknuten, skulle det kunna bli *oskäligt många exemplar* av vissa produkter i flerpersonshushållen om alla eller flera av familjemedlemmarna beräknades ha ett eget exemplar, t.ex. en egen TV eller stereo. I sådana fall ingår varorna i *hushållsanknutna* utgiftsposter, d.v.s. där mängden av produkten främst avgörs av familjestorleken. Sålunda finns exempelvis kamera i delposten "Övrigt" under Hemutrustning. Andra exempel är produkterna i delposten Radio & TV m.m. som också ingår i posten Hemutrustning. "Tillbehör" såsom CD-skivor, dvdfilmer o. dyl. kan däremot ofta anses vara mer personlig konsumtion och således tillhöra fritidsposten.

Kostnader som inte ingår

I beräkningarna har vi inte tagit med kostnader för speciella fritidsintressen, husdjur, semester och liknande. Det finns många och mycket olika hobbies och andra fritidsaktiviteter där kostnaderna starkt varierar. I åtskilliga fall innebär de så höga belopp att de inte skulle kunna ingå i en skälig konsumtion (såsom båt och dyrare musikinstrument). I vanliga budgetsammanhang är troligen behovet av sådana beräkningar begränsat, då hushållen sannolikt själva vet hur mycket de brukar lägga ned på dessa utgifter.

Mobiltelefoni

Kostnaderna för mobiltelefoni, dvs. samtal och telefon, har flyttats från den hushållsgemensamma budgetposten Dagstidning, telefon, TV-licens m.m.¹¹ till den personanknutna posten Fritid och lek. Detta har gjorts eftersom det har blivit vanligast att vuxna och ungdomar har egna mobiltelefoner. Sålunda ingår här kontantkort för samtal och ersättningsparande för mobiltelefonen.

Prisinsamling

Prismätningen av varorna i denna budgetpost har främst skett i större affärskedjor t.ex. BR Leksaker, Åhléns, Coop Forum, Team Sportia, Stadium och Akademibokhandeln. Beträffande andra produkter än varor, exempelvis besök på teater och simhall, har vi dels utgått från priser i Örebro, dels från resultaten av den i kapitel 5 nämnda prisundersökningen på ca 10 tätorter i Sverige.

6.4 Hygien

Utgiftsposten Hygien omfattar varor för den *personliga hygien*en. Kostnader för den hygien och rengöring som gäller bostad, kläder etc. finns inom posten Förbrukningsvaror samt i delposten Rengöra under Hemutrustning.

Inom konsumtionsområdet personlig hygien varierar behovet av produkter och mängder efter *ålder* och för äldre barn samt vuxna även efter *kön*. Till skillnad från de övriga personanknutna budgetposterna har denna post en särskild ålderskategori för barn som är 3 år¹². Detta på grund av att användningen av blöjor - och därmed de totala kostnaderna för budgetposten - är väsentligt lägre för treåringar än för 1-2-åringar.

Produkterna i denna post är sådana som behövs för att man skall kunna hålla sig ren och i övrigt vårda sin kropp. Här finns förutom tvål, tandborste, hudkräm etc. även kostnader för exempelvis hårklippning, rakapparat och viss kosmetika. Dessutom ingår bl.a. några varor för skötsel av småsår mm.

Kostnader som inte ingår

Hygienposten gäller endast personlig konsumtion. Kostnader för varor där förbrukningen främst är *beroende av antalet personer i hushållet* finns under utgiftsposter som beräknas efter hushållsstorlek. Detta gäller exempelvis toalettpapper som ingår i Förbrukningsvaror och hårtork som placerats under delposten "Övrigt" i Hemutrustning. Ej heller innehåller budgetposten rent

---

¹¹ Numera heter denna budgetpost "Media, fast telefon, Internet m.m."

¹² De andra personanknutna posterna har en åldersgrupp för barn mellan 1-3 år.

hälso- och sjukvårdsinriktade produkter så som tandläkar-/läkarbesök och mediciner.

Miljöhänsyn

I kostnadsberäkningarna har vi valt miljömärkta varor i de fall de är de vanligaste produktvarianterna och eventuell merkostnad är rimlig. I kostnadsberäkningarna ingår inte tvättservetter (våtservetter) eftersom det har visat sig att de innehåller kemikalier som kan orsaka allergier, eksem eller överkänslighet hos barn. Vi har istället ökat antalet miljömärkta tvättlappar av papper.

Prisinsamling

Prisuppgifterna tar vi till största delen in från Coop Konsum, Hemköp, Apotek och Åhléns. Eftersom blöjor utgör merparten av hygienkostnaderna för de yngsta barnen - drygt 75 procent för barn 0-2 år och omkring 60 procent för 3-åringar – prismäts dessa hos båda dagligvarukedjorna. Vid kostnadsberäkningen för blöjor görs sedan en sammanvägning utifrån kedjornas marknadsandelar.

6.5 Förbrukningsvaror

Posten Förbrukningsvaror täcker kostnader för en mångfald *dagligvaror* som främst används för vård och skötsel av hem samt av kläder och skor. Vid valet av produkter har vi utgått från skilda aktiviteter i hushållen där förbrukningsvaror behövs, såsom vid viss hantering av livsmedel (bl.a. ingår plastfolie och fryspåsar), rengöring av hemmet (t.ex. dammsugarpåsar, såpa), tvätt av kläder och andra textilier, skoputsning etc. För diskning finns handdiskmedel – diskmaskin ingår inte i KOV:s beräkningar.

Sällanköpsvaror som används i dessa sammanhang, t.ex. dammsugare och strykjärn, ingår inte här utan finns i posten Hemutrustning. Förbrukningsvaror omfattar även kostnader för konsumtion av ett flertal andra produkter såsom toalettpapper, hushållspapper, batterier, glödlampor, pappersservetter, stearinljus, tejp m.m.

Störst andel av kostnaderna i denna post står toalett- och hushållspapper samt tvättmedel för.

Miljöhänsyn

Vi har i möjligaste mån valt produkter som antingen är miljömärkta eller inte alltför miljöbelastande – t.ex. ingår inte sköljmedel och som rengöringsmedel används såpa. Även vid beräknad förbrukning av varorna har vi beaktat miljöeffekter genom att anta en måttlig åtgång. Toalett- och hushållspapper är

oblekt miljömärkt returpapper. Vanliga glödlampor har bytts ut mot lågenergilampor.

Prisinsamling

Beträffande produkterna i denna post samlas priserna huvudsakligen in hos dagligvarukedjorna COOP- Konsum och Hemköp.

6.6 Hemutrustning

Budgetposten Hemutrustning gäller kostnader för olika slags produkter som behövs för ett stort antal ändamål, exempelvis för att laga mat, äta, umgås, sova, förvara saker samt att rengöra och vårda kläder, inventarier, bostad etc.

Konsumentverket har delat in denna omfattande budgetpost i flera delposter: Möbler och armaturer; Hemtextilier; Radio/TV, dator m.m.; Laga mat; Duka; Rengöra; Underhålla samt Övrigt. De tre förstnämnda står för minst 75 procent av kostnaderna i budgetposten och störst andel utgör Radio/TV, dator m.m. Att delposternas andel av den totala kostnaden särskilt för vissa poster varierar efter hushållsstorlek framgår i den följande tabellen. Detta gäller främst Hemtextilier och Radio/TV, dator m.m. I tabellen ges exempel för hushåll med en person och med sju personer (d.v.s. två vuxna med fem barn).

Respektive delposts andel av den totala kostnaden för Hemutrustning i hushåll med 1 respektive 7 personer (kostnadsberäkningar år 2007/2008).

	<i>Procent: 1 pers.</i>	<i>hushåll 7 pers. hushåll</i>
Möbler och armaturer	21	24
Laga mat	6	6
Duka	2	6
Hemtextilier	11	19
Rengöra	3	3
Underhålla	2	3
Radio, TV, dator m.m.	52	32
Övrigt	8	9

De produkter som ingår i budgetposten är i de allra flesta fall *sällanköpsvaror* med användningstider över ett år. *Användningstiderna*, liksom *mängderna*, kan variera efter hushållsstorlek. För somliga produkter är dessutom behovet beroende av antalet rum i bostaden, exempelvis då det gäller taklampor, gardiner och mattor. Vi har i denna post räknat med att hushållen har *gäster*, bland annat i antalet tallrikar, bestick och stolar. Även en gästsäng ingår i kostnaderna.

Eftersom hushållen antas bo i *lägenhet* i flerbostadshus - med gemensam tvättstuga – *finns inte* tvättmaskin, torktumlare etc. med i kostnadsbeloppen. Ej heller ingår exempelvis trädgårdsredskap, utemöbler, större verktyg.

Inga bosättningskostnader

Konsumentverkets beräkningar avser skäligen kostnader för att *ersätta* förslitna produkter. Därför kostnadsberäknas *inte* sådana föremål som man endast brukar anskaffa en gång i livet, t.ex. viss *bosättningsutrustning* (sömliga husgeråd, verktyg m.m.). *Ej* heller ingår sparande för att återanskaffa *vissa varor för hemmaboende äldre ungdomar*. Detta gäller produkter med mycket lång – cirka 20-årig – användningstid (t.ex. sängar och viss annan utrustning i deras rum). Förnyelse av sådana varor får i stället ingå i bosättningskostnaderna när vuxna barn flyttar hemifrån.

Miljöhänsyn

Att beakta miljöhänsyn vid valet av produkter inom delposterna är svårt att göra. Beträffande exempelvis *möbler* är det, enligt representanter för branschen inte så vanligt med miljömärkta möbler. I de fall de finns är det i så liten omfattning och till så höga priser, att de *ej* uppfyller kraven för en skälig konsumtion. Miljöhänsyn har dock tagits på så sätt att användningstiderna för vissa varor kan vara relativt långa.

Något om delposterna inom Hemutrustning

Möbler och armaturer

Kostnaderna gäller möbler, armaturer (samt speglar) som behövs för olika ändamål i bostaden, såsom för att sova, äta, läsa, umgås och ha gäster etc. Dessutom ingår olika möbler för förvaring. En stor del av månadskostnaderna står soffa och sängar för. *Prisinsamlingen* gör vi i större butikskedjor, såsom IKEA, MIO och Europamöbler.

Laga mat

Matlagning innebär aktiviteter av skilda slag. Utrustning finns för exempelvis förberedelser, tillagning och förvaring av mat. För detta behövs ett stort antal varor, så som olika husgeråd, några hushållsapparater – och dessutom kokbok. Kostnaderna inkluderar kaffebryggare, brödrost, elvisp, mikrovågsugn och för hushåll med tre eller fler personer också matberedare. De varor som finns i denna delpost *prismäts* hos t.ex. Duka, Åhléns, Coop Forum och IKEA.

Duka

Beräkningarna för denna delpost omfattar den utrustning som behövs för att servera, äta och dricka vid olika måltider. *Prisinsamlingen* görs i de butikskedjor som ovan nämns för delposten Laga mat.

Hemtextilier

Här ingår några produkter för personlig hygien (handdukar, badlakan) samt bäddutrustning, dukar, gardiner, rullgardiner, mattor m.m. En stor del av månadskostnaderna utgörs av bäddutrustningen. *Priserna* för dessa varor inhämtar vi främst från IKEA, Hemtex, Jysk, Ellos och Åhléns.

Rengöra och Underhålla

I dessa båda delposter finns produkter som krävs för vård av kläder/skor, inventarier och bostad. Här ingår sålunda kostnader för städutrustning (dammsugare m.m.), strykjärn, olika verktyg etc. För barnfamiljer (dvs. hushåll med minst tre personer) räknar vi med att man har symaskin, varför kostnad för symaskinsreparation finns medtagen. Disk- eller tvättmaskin ingår inte i beräkningarna. Beträffande delposten Rengöra samlar vi in *priser* hos t.ex. Coop Forum, Åhléns samt Onoff och för delposten Underhålla främst i de två förstnämnda butikskedjorna och Clas Ohlsson.

Radio, TV, dator m.m.

Förutom radio och TV omfattar kostnaderna även video, en mindre stereoanläggning samt Mp3-spelare. Dessutom ingår dator, skrivare, USB-minne och antivirusprogram. Produkterna i denna post gäller större investeringar inom hemelektronikmarknaden. Dessa varor förekommer ofta till nedsatta priser som är betydligt lägre än de ordinarie. Vi har sålunda valt att använda *det aktuella priset* i butiken för dessa produkter, dvs. även extrapris när så förekommer. De *prismätningstillfällen* vi hämtar uppgifter från är ONOFF, El-Giganten, SIBA och Expert.

Övrigt

Beräkningarna för delposten Övrigt omfattar sådana varor som inte naturligt hör hemma under någon annan post. Här ingår exempelvis termometrar, brandvarnare, stege, vaser, förlängningsladd och julgransutrustning.

Dessutom har vi här placerat varor, som i och för sig skulle kunna höra till en post för individanknuten konsumtion, t.ex. hårtork, kamera, skidvalla och resväska. Emellertid skulle antalet av dessa produkter bli för stort för att motsvara en skälig konsumtion, om samtliga personer som använder dem i en familj skulle inneha ett eget exemplar. *Prismätningen* görs främst hos Åhléns och Coop Forum.

6.7 Media, fast telefon, Internet m.m.

Denna post täcker utgifter för viss kommunikation såsom att använda fast telefon ¹³ skriva och skicka E-post samt kort och brev. Kostnader för porto finns sålunda med. Beträffande dagstidning avser kostnaderna en helårsprenumeration.

---

¹³ Mobiltelefoni ingår i den personanknutna posten Fritid och lek.

Då det gäller kostnadsberäkningarna för fast telefoning omfattar de samtalsavgift och månadsavgift samt sparande för att kunna ersätta telefonapparaten. Samtalsavgiften gäller telefonsamtal inom Sverige. Internet med bredbandsuppkoppling ingår, vilket är det vanligaste sättet att koppla upp sig.

Kostnader som inte ingår

Budgetposten innehåller inga andra avgifter för TV än avgiften till Sveriges Television. Sålunda ingår inte kostnader för kabel-TV och inte heller för digital-TV-mottagare, eftersom verkets kostnadsberäkningar gäller lägenhetsboende i flerbostadshus.

Prisinsamling

Priserna då det gäller telefon och Internet hämtas från Telia. I fråga om dagstidning är det priset på den största tidningen i prismätningssorten Örebro, Nerikes Allehanda. Denna tidning är även störst av landsortstidningarna och representerar en vanlig prisnivå för en dagstidning i Sverige. Övriga produkter, t.ex. kort, kuvert och pennor prismäts huvudsakligen hos Åhléns.

6.8 Hemförsäkring

Flera faktorer påverkar beräkningarna för hemförsäkring, främst typ av bostad, lösörets värde samt bostadens läge. Våra kostnader gäller hushåll som bor i hyreslägenhet och baseras på de två största försäkringsbolagens¹⁴ premier för försäkringsbelopp, som tagits fram i samarbete med Konsumenternas försäkringsbyrå. Dessa försäkringsbelopp är främst avhängiga av hushållets storlek. Det har antagits att hushållen inte har några speciella värdesaker som exempelvis äkta mattor, dyrare konstverk eller smycken.

<i>Hushåll</i>	<i>Beräknade försäkringsbelopp år</i>
2009	
1 pers bor i 2 rok	300 000 kr
2 pers bor i 2 rok	350 000 kr
3 pers bor i 3 rok	390 000 kr
4 pers bor i 4 rok	450 000 kr
5 pers bor i 4 rok	490 000 kr
6 pers bor i 5 rok	530 000 kr
7 pers bor i 5 rok	570 000 kr

---

¹⁴ Folksam och Länsförsäkringar – tillsammans ca 75 % av marknaden december 2007.

Försäkringspremierna är olika höga även beroende på var i landet man bor. Högst är premien i storstadsområden där riskerna är större för bl.a. inbrott och skadegörelse. På ren landsbygd är premierna däremot låga. Med hjälp av Konsumenternas försäkringsbyrå beräknas genomsnittlig premiekostnad för de olika hushållsstorlekarna för följande *tre olika ortstyper*:

- storstad: fler än 200 000 invånare.
- mellanstor stad: mellan 50 000 och 200 000 inv.
- mindre tätort: färre än 50 000 inv.

Premierna avser en vanlig hemförsäkring, dvs. inklusive rättskydd, reseförsäkring och ansvarsförsäkring. Allriskförsäkring ingår ej.

6.9 Barn- och ungdomsförsäkring

I samarbete med Konsumenternas Försäkringsbyrå tar verket fram kostnadsbelopp för sjuk- och olycksfallsförsäkring för barn och ungdomar. Alla barn som går i skolan har en *olycksfallsförsäkring* som gäller under skoltid och under vägen till och från skolan. Hur omfattande försäkringen är skiljer dock mellan kommunerna. Oftast gäller den inte på fritiden. Konsumentverket har därför kostnadsberäknat en försäkring, som även avser olycksfall under fritid samt sjukdom. Angående behovet av *sjukdomsförsäkring* kan det nämnas, att det är mycket mer vanligt att barn och ungdomar drabbas av invaliditet pga. sjukdomar än av olyckor. Kostnadsberäkningen gäller ett premiebelopp som kan gälla antingen för en gruppförsäkring eller en individuell försäkring.

6.10 Förbrukning av hushållsel

Efter avregleringen år 1996 beräknar Konsumentverket inte längre månadskostnader utan endast förbrukning av hushållsel för olika stora hushåll. Nätkostnaden varierar kraftigt mellan olika delar av landet beroende på vem som är leverantör. Även elpriset skiljer sig mycket och då beroende på typ av avtal – tidsbundet för perioder av olika längd eller rörligt pris.

Emellertid är även en beräkning av skälig elförbrukning svår att göra, eftersom också förbrukningen i hög grad kan skilja sig mellan hushållen. Hushållens sammansättning och socio-/ekonomiska faktorer (t.ex. antalet personer, ålder, inkomst, användning av tvättstuga m.m.) har stor betydelse. Dessutom finns det i mycket begränsad utsträckning adekvata aktuella undersökningsresultat om hushållens elförbrukning. Vi har i våra senaste beräkningar använt uppgifter från Statistiska centralbyrån från år 2007 som visar medelförbrukning i kilowattimmar (kWh) för olika stora hushåll i lägenheter. I sammanhanget kan det nämnas, att **elutrustningen för mathållningen¹⁵ vanligen står för en mycket stor del av energiförbrukningen, cirka 40 % i ett normalhushåll i lägenhet enligt**

---

¹⁵ Spis, fläkt, kylskåp, frys, brödrost, kaffebryggare etc.

preliminära resultat från en undersökning av Energimyndigheten under åren 2005-2007. Belysningen står för cirka 20 % och nästan lika mycket åtgår till underhållningselektronik (TV, stereo, radio, DVD, dator etc.).

Observera att förbrukningen för hushåll som bor i egna hus i regel är högre även om de inte har eluppvärmning. Ofta har dessa hushåll fler apparater som drar ström.

Beräknad månadsförbrukning i lägenhet i flerbostadshus för år 2009

1 person 180 kWh/månad

2 personer 240 kWh/mån.

3 personer 280 kWh/mån.

4 personer 340 kWh/mån.

5 personer 380 kWh/mån.

6 personer 430 kWh/mån.

7 personer 460 kWh/mån.

Konsumentverkets beräkningar av skäliga kostnader per månad

Prognos för år 2009

BAS: PRISMÄTNINGAR 2005 och 2007/2008

Individuella kostnader

Livsmedel

Övre raden - avser flickor och kvinnor

Barn

Nedre raden - pojkar och män

	6-11 mån	1 år	2-5 år	6-9 år	10-13 år	14-17 år	18-30 år	31-60 år	61-74 år	75 år -	
1 Utom lunch 5 dagar i veckan (daghem, skola, arbete)	460	540	670	970							
					kvinnor ->	1 090	1 270	1 220	1 190	1 110	1 080
					män ->	1 230	1 540	1 590	1 520	1 380	1 220
Alla mål äts hemma eller matlåda till lunch.	610	740	870	1 260							
					kvinnor ->	1 430	1 660	1 580	1 540	1 420	1 380
					män ->	1 630	2 020	2 050	1 950	1 760	1 540
	0 år	1-2 år	3 år	4-6 år	7-10 år	11-14 år	15-17 år	18-30 år	31-49 år	50-60 år	61 år-
2 Kläder och skor	320	410	410	430	470						
						kvinnor ->	510	520	530	530	530
						män ->	500	520	520	520	520
3 Fritid och lek (inkl mobiltele)	60	150	150	320	500	590	590	530	530	530	530
4 Personlig hygien	470	410	130	100	130						
						kvinnor ->	250	310	360	360	340
						män ->	180	210	300	300	300
5 Barn- och ungdomsförsäkring	110	110	110	110	110	110	110				
Summa individuella kostnader, exklusive livsmedel, post 2 till och med 5	960	1 080	800	960	1 210						
						kvinnor ->	1 460	1 530	1 420	1 420	1 400
						män ->	1 380	1 430	1 350	1 350	1 350

Hushållskostnader

En person	Två personer	Tre personer	Fyra personer	Fem personer	Sex personer	Sju personer
6 Förbrukningsvaror o vissa sjukvårdsartiklar						
100	130	210	240	300	350	390
7 Hemutrustning (möbler, hemtextilier, husgeråd, Tv, radio, dator m.m.)						
560	650	780	870	1 010	1 100	1 180
8 Media, fast telefoni, Internet mm						
810	840	870	890	910	920	940
9 Hemförsäkring						
140	150	160	170	180	190	200
90	100	110	110	120	130	140
70	70	80	80	90	90	100
Summa hushållskostnader, post 6 till och med 9						
1 610	1 770	2 020	2 170	2 400	2 560	2 710
1 560	1 720	1 970	2 110	2 340	2 500	2 650
1 540	1 690	1 940	2 080	2 310	2 460	2 610
10 Hushålls-el i kWh/månad						
180 kWh	240 kWh	280 kWh	340 kWh	380 kWh	430 kWh	460 kWh

OBS! Den som är ensamboende

lägger till c:a 100 kronor på maten, för dyrare, mindre förpackningar samt mer svinn.

Stor stad

Mellanstor stad

Mindre tätort

Stor stad

Mellanstor stad

Mindre tätort

Personlig hygien

FÖRBRUKNINGSLISTA EXTERN

Barn 7-10 år

Konsumentverkets prismätning 2007-2008

ANTAL PRODUKTER			17	SUMMA			1 677,47	1 592,82	132,73
VARA/TJÄNST	BESKRIVNING	BUTIK	ANV. TID	BEHOV	FÖRP.	PRIS/FP	INVESTE-RING	KOSTNAD PER ÅR	KOSTNAD PER MÅN
Bomull	Veckad	Apotek	1	50	100	21,00	10,50	10,50	0,88
Cerat	(ACO Hud), styckepris (5ml)	Apotek	3	1	1	16,00	16,00	5,33	0,44
Hudlotion	För kropp o ansikte.Utan karbamid, oparfymrerad (ACO)	Apotek	1	50	500	60,00	6,00	6,00	0,50
Hårborste	Plast	ÅH	4	1	1	15,00	15,00	3,75	0,31
Hårklippning	Barn 7-10 år, inkl hårtvätt	Frisör	1	4	1	265,00	1060,00	1060,00	88,33
Hårshampo	Schampo, miljömärkt, oparfymrerat (Ånglamark, Sensible)	COOP (Konsum)	1	800	200	21,90	87,60	87,60	7,30
Kam	1 stycken i plast	HM Cosmetic	1	1	1	19,50	19,50	19,50	1,63
Pappersnäsdukar	100-pack, miljömärkt	Hemköp	1	100	100	19,90	19,90	19,90	1,66
Plåster	Metervara, bredd 6 cm, längd 1 m	Apotek	1	50	100	25,00	12,50	12,50	1,04
Plåster	Plast, 4storl, 40 st (Hansaplast Universal strips)	Apotek	1	20	40	26,00	13,00	13,00	1,08
Solskyddsmedel - barn	Solskyddsmedel med fysikalisk skyddsfaktor 25+ (ACO)	Apotek	1	200	125	98,00	156,80	156,80	13,07
Tandborste	Mjuk, förp 6 st (TePe Select)	Apotek	1	4	6	45,00	30,00	30,00	2,50
Tandborstskydd	Plast	Kick's	6	1	1	20,00	20,00	3,33	0,28
Tandkräm	Med fluor (Pepsodent Super)	Apotek	1	600	75	14,50	116,00	116,00	9,67
Tvål	Barntvål, miljömärkt, oparfymrerad, hård, ca 85 gx2 (Ånglamark, Sensibel)	COOP (Konsum)	1	600	170	11,90	42,00	42,00	3,50
Tvålask	Enkel i plast	ÅH	6	1	1	20,00	20,00	3,33	0,28
Tvättlappar	Bomullsfrotté, tvättbara i 60. ca 30x30 cm	Baby	10	2	3	49,00	32,67	3,27	0,27

Matsedel 2005

Frukostar: Havregrynsgröt med äppelmos alt. filmjök med flingor alt. mjölkdryck, smörgåsar med pålägg, juice alt. frukt och/ eller grönsak

Mellanmål 2-3 per dag: Dryck (kaffe/the, mjölk), smörgås (alt. smörgåskex) med och utan pålägg, och/eller frukt. Några gånger i månaden kaffebröd eller en mindre mängd godis och chips.

Måltidsdryck: Vatten. För vuxna ca 2ggr per vecka annan energigivande dryck som lättöl, cider eller läsk. För barn läsk vid några tillfällen under fyraveckorsperioden.

Vecka 1

	Lunch	Middag
Måndag	Strömmingslåda med matlagningsgrädde och senap, kokt potatis, rivna morötter Bröd med smörgåsmargarin	Spagetti, köttfärsröra, riven parmesanost, tomat Bröd med smörgåsmargarin
Tisdag	Omelett med potatis, ost och broccoli, tomat, sallad, vinägrett Bröd med smörgåsmargarin	Fläskkotlett, pressad potatis, grönsaksfräs Bröd med smörgåsmargarin
Onsdag	Korv Stroganoff, ris, broccoli Bröd med smörgåsmargarin	Fiskbullar, hummersås, kokt potatis, gröna ärtor Bröd med smörgåsmargarin Frukt
Torsdag	Fiskgryta med potatis, saffransgräddfil, sallad, tomat, gurka, vinägrett Bröd med smörgåsmargarin	Ärtsoppa med fläsk, morot Pannkaka med sylt Bröd med smörgåsmargarin
Fredag	Pasta, tomat- och paprikasås, fetaost, svarta oliver, sallad, vinägrett Bröd med smörgåsmargarin	Ugnsstekt kycklingklubba, rotsakspytt, senap, sallad, vinägrett
Lördag	Rökt skinka, potatissallad, gröna bönor och vinägrett Bröd med smörgåsmargarin Frukt	Tacos med köttfärs, bönor och grönsaker, ris
Söndag	Rösti med smält ost, Grönsallad med röda bönor, rödlök och vinägrett Bröd med smörgåsmargarin	Burgundisk köttgryta, couscous Grönsallad vinägrett Bröd med smörgåsmargarin Fruktsallad

Vissa metodförändringar m.m. i Konsumentverkets beräkningar av skäliga levnadskostnader

När man använder Konsumentverkets (KOV) kostnadsberäkningar för olika år bör man vara medveten om att dessa har ändrats i olika avseenden, exempelvis beträffande de kostnadsberäknade produkterna och prismätningssmetoder. Här nedan följer en sammanställning över några viktiga förändringar. Observera att en ändring i exempelvis prismätningssmetoderna under ett visst år kan medföra, att de publicerade kostnadsbeloppen ändras först fr.o.m. det följande året, dvs. att en metodjustering år 1999 kan påverka beloppen för år 2000 men inte för år 1999.

Prismätningstider

Priserna för produkterna insamlades i oktober månad t.o.m. den prismätning som gjordes år 1996. Åren 1999 och 2002 genomfördes prisinsamlingen i april. Speciella KPIbearbetningar¹ från SCB visade, att under 1990-talet var april en av de månader då priserna för vissa budgetposter (t.ex. livsmedel) låg nära årsgenomsnittet för respektive budgetposts KPI. Dessutom måste en tidpunkt för prismätningen väljas då prisuppgifter för såväl vinter- som sommarprodukter kunde insamlas.

Bland annat på grund av tidigareläggning för Konsumentverkets leveransdatum av underlag till regeringen ang. socialbidragsnormen, måste *prismätningarna* delas upp så att vissa budgetposter (t.ex. Fritid och lek) prisundersöktes under hösten och andra poster under våren (t.ex. Livsmedel). Detta påbörjades vid prismätningen 2004/2005.

Priser

Prismätningen gällde ursprungligen ordinarie priser för samtliga produkter. Sedermera har det för livsmedel ändrats till att det är det aktuella priset som noteras – dvs. i förekommande fall nedsatta priser. Detsamma gäller fr.o.m. prismätningen år 1996 för produkter inom posten Radio/TV m.m. För övriga poster insamlas ordinarie priser.

Prismätning

Priserna på Livsmedel och andra dagligvaror inom posterna Hygien och Förbrukningsvaror inhämtades tidigare från cirkaprislistor. Beträffande övriga produkter samlades priserna in från i första hand varuhus men även mindre

---

¹ KPI= konsumentprisindex.

specialvarubutiker (t.ex. barnklädesaffär, skoaffär) i Örebro. Under de fem senaste prismätningarna – dvs. år 1996 1999, 2002, 2004/2005 och 2007/2008 – har vi i möjligaste mån övergått till att prismäta i rikstäckande försäljningskedjor. De flesta produkter prismäts på *ett* prismätningställe. Undantag gäller numera de produkter som ej finns i kedjor samt livsmedel, blöjor och hemförsäkring. Beträffande livsmedlen samlas priser fr.o.m. år 1992 in i 10 affärer i Örebro, vilka representerar olika stora butiker och kedjor. Angående blöjor - som utgör en stor del av kostnaderna för små barn – tas priser in från två butikskedjor fr.o.m. prismätningen år 1999. Då det gäller produkter som ej finns i kedjor – främst olika tjänster inom posterna Fritid & lek, Kläder & skor, Hygien (personlig)² sker fr.o.m. år 1999 prisinsamling i princip på tre mätställen på ca 10 orter i landet.

För hemförsäkring avviker metoden fr.o.m. 1997 års belopp (d.v.s. 1996 års mätning). Tidigare prismätte vi premierna endast i Örebro. Med hjälp av Konsumenternas försäkringsbyrå tas numera belopp fram för tre ortsstorlekar³ baserade på uppgifter från de två största bolagen i landet angående hemförsäkring.

Prognosberäkning

Kostnadsbeloppen för de olika åren bygger på uppgifter från den senaste prismätningen för resp. budgetpost. Eftersom beräkningarna skall avse en framtida tidsperiod, räknas beloppen om med en prognosfaktor, som tas fram i samarbete med Konjunkturinstitutet. Under åren 1980 t.o.m. år 1992 avsåg prognoserna kostnadsläget i januari månad under närmast följande år. Fr.o.m. år 1993 gäller prognoserna genomsnittlig prisutveckling under hela det kommande året.

Konjunkturinstitutet (KI) beräknade t.o.m. år 2006 den kommande allmänna utvecklingen för konsumentprisindex (totala KPI) exklusive t.ex. boende, energi, drivmedel. Institutet beräknar inte förändringen för respektive budgetpost, men har från prognosen för 2007 beräknat utvecklingen för varor respektive tjänster.

Prisförändringen mellan den senaste prismätningen och den månad som prognosen beräknas ifrån beaktas genom att beloppen för budgetposterna räknas om med SCB:s delkonsumentprisindex för respektive post. Från och med 1999 används härvid index som i möjligaste mån anpassas till produktvalet i KOV: s skäligena kostnader.

² Exempelvis simhallsbesök, klackning av skor och hårklippning.

³ I samarbete med Konsumenternas försäkringsbyrå har följande ortsstorlekar valts: storstad (över 200 000 invånare), mellanstor stad (50 000 – 200 000 inv.) och mindre tätort (under 50 000 inv.).

Ålderskategorier

Även då det gäller persongruppsindelningen har flera förändringar skett och i det följande ges några exempel. År 1985 gjordes det olika justeringar av ålderskategorierna, bl.a. ändrades gränsen för en vuxen person från 18 år till 19 år. Samma år lades det även in fler ålderskategorier för livsmedelskostnaderna för de vuxna. I posten för hygien tillkom bl.a. en särskild åldersgrupp för barn som är tre år – detta med hänsyn till att behovet av blöjor etc. i denna ålder markant skiljer sig från 1-2 åringarnas. Justeringarna har gjorts utifrån information från skilda källor. Exempelvis baserades ändringen av ålderskategorierna för livsmedel år 1992 samt 2006 (vilka är de f.n. gällande) på ändrade näringsrekommendationer från Livsmedelsverket. Som en följd av detta ändrades då åldersgränsen för vuxna åter till 18 år.

Större förändringar inom några budgetposter

Allmänt kan nämnas, att från och med prismätningarna år 1996 och 1999 har vi tagit större hänsyn till miljöaspekter i urvalet av produkter samt i behovsmängder och användningstider för dessa. Beträffande de enskilda budgetposterna görs vid varje översyn och prismätning en ny bedömning av urvalet av de kostnadsberäknade produkterna samt av deras mängder, användningstider och inköpsställen. En anpassning sker härvid till exempelvis nya rön angående den allmänna standardutvecklingen i samhället, hushållens tidsanvändning och levnadssätt, näringsbehov i olika åldrar/kön och olika konsumtionsaspekter. Nedan nämns vissa större förändringar som vi har gjort under åren i några av budgetposterna.

Livsmedel

Mellan åren 1978 - 1984 var *innehållet i livsmedelsposten* oförändrat. Kostnaderna beräknades under dessa år på samma livsmedel och mängder. Inför 1985 års prismätning omarbetades emellertid bakgrundsmaterialet utifrån nya rekommendationer för närings och energiintag.

Till och med år 1994 beräknades *två olika matkorgar*, en bekvämorg och en råvarukorg. Bekvämkorgen, som innehöll både hel-, halvfabrikat och råvaror, användes som underlag för beräkning av de skäliga kostnaderna. Sedan 1995 beräknas kostnaderna för endast *en matkorg*. I denna korg finns det förutom råvaror även färdiglagad mat, dock i mindre utsträckning än i den tidigare bekvämorg. Matsedeln avser numera fyra veckor mot tidigare två. Eftersom matsedeln har ändrats så genomgripande är *inte matkostnaderna* i beräkningarna *före och efter år 1995 direkt jämförbara*. Motsvarande gäller även kostnadsberäkningarna efter 2005 års översyn, se nedan.

År 2000 ändrades viktningen av butikspriserna med hänsyn till kedjetillhörighet, butikstyp (t.ex. närbutik, allivsbutik, stormarknad) och storlek. Detta gjordes för att beakta förändringar i inköpsmönstren.

Översynen som gjordes år 2005 innebar att fler livsmedel byttes ut till nyckelhålmärkta, bland annat charkuterivaror och ost. Även matfettet anpassades för att klara rekommendationerna ang. fettsammansättningen i kosten. I den nya matsedeln ökades mängden samt variationen av frukt och antalet köttmåltider blev fler. Det inkluderades även en mindre mängd livsmedel som ger energi och uppfyller andra behov än de rent näringsmässiga, såsom godis, snacks, läsk och kaffebröd. Beträffande barn 0 år utgår verket numera från Livsmedelsverkets rekommendationer att barnen ammas de första 6 månaderna.

Under vissa år har vi antagit att hushållen *bakar matbröd*, varvid kostnaderna för livsmedel blir lägre. I beräkningarna t.o.m. år 1984 antogs att allt matbröd köptes färdigt och för åren 1985 – 1988 att en sorts matbröd bakades hemma. Fr.o.m. 1989 års beräkningar utgår vi åter ifrån att allt matbröd är köpt.

Hygien

Ursprungligen kallades denna post ”Hälsa och hygien”. Till och med år 1983 ingick kostnader för ett tandläkarbesök per år för vuxna. För barn och ungdomar upp till och med 17 år ingick ett årligt läkarbesök. Från och med 1997 års belopp, då även smärtstillande medel exkluderats och innehållet i posten helt kom att utgöras av hygienprodukter, heter budgetposten Hygien.

Fritid/lek inklusive mobiltelefoni

Vissa större produktförändringar har gjorts under åren. Exempelvis ingår fr.o.m. 1997 års kostnadsbelopp fler kultur- och motionsaktiviteter samt cyklar även för vuxna. Beträffande kostnader för barn i åldersgrupperna 4-6 år, 7-10 år och 11-14 år ingår fr.o.m. 2000 års belopp även entré för en medföljande vuxen vid besök på bio, simhall, museum etc. Eftersom mobiltelefon numera vanligen inte är en hushållsgemensam produkt utan en personlig, överfördes vid 2005 års översyn kostnader för mobiltelefoni från posten Dagstidning, telefon, TV-avgift m.m. till denna budgetpost.

Hemutrustning (tidigare Möbler/husgeråd/hemtextilier/TV m.m.)

I och med 1997 års belopp ingår inte längre kostnader för varor som man vanligen inte behöver återanskaffa i ett hushåll. Verkets beräkningar gäller kostnader för att *ersätta* förbrukade produkter. Av den orsaken kostnadsberäknas inte produkter som man endast brukar inköpa en gång i

livet, t.ex. viss bosättningsutrustning (b.l.a.vissa husgeråd och verktyg). Från och med detta år omfattar kostnaderna inte heller sparande för att ersätta vissa varor med mycket lång användningstid för hemmaboende äldre ungdomar (se sid. 19). I överensstämmelse med undersökningsresultat har standardhöjning inom delposten Radio, TV, dator m.m. i flera fall först skett för barnhushåll (3-7 personer) och under något senare år för enpersonshushållen. Exempelvis gäller detta stereoanläggning och video som lades till för ensamstående vid 1984 års respektive 2001/2002 års översyner av kostnadsberäkningarna. Vid 2005 års översyn inkluderades dator för alla hushållsstorlekar. Översynen åren 2007/2008 innebar att video byttes ut mot DVD-spelare.

Media, fast telefon, Internet m.m. (tidigare Dagstidning/telefon/TV-avgift m.m.)

Ett kostnadsmässigt betydande produkttillägg gjordes inför 2002 års prismätning (dvs. från och med 2003 års kostnadsbelopp) då mobiltelefon och samtal från och till sådan telefon inkluderades i kostnadsberäkningarna. Då mobiltelefon numera är en personlig produkt har den år 2005 flyttats över till posten Fritid/lek. Vid översynen 2005 inkluderades Internet. TV reparationskostnader exkluderades vid översynen åren 2007/2008 – de finns heller inte längre med i SCB:s beräkningar för KPI.

Försäkringar

Denna post avsåg t.o.m. år 1984 förutom hemförsäkring även gruppolycksfallsförsäkring på arbetsplatsen för vuxna respektive i skolan för barn. Beträffande försäkring för barn och ungdomar kostnadsberäknas fr.o.m. år 2002 ånyo en olycksfallsförsäkring som dock även gäller på fritid och är kompletterad med sjukförsäkring. Då det gäller hemförsäkring beräknades t.o.m. år 1996 samma kostnadsbelopp oavsett ortsstorlek. Från och med år 1997 utarbetas dock kostnader för tre olika ortstyper, storstad, mellanstor stad och mindre tätort. Storstad antas ha fler än 200 000 invånare, mellanstor stad mellan 50 000 och 200 000 och mindre tätort färre än 50 000 invånare.

Hushållsel

Kostnader för el beräknades t.o.m. år 1996. På grund av avregleringen detta år - med stora prisvariationer i landet som följd - beräknas därefter endast genomsnittlig förbrukning i kilowattimmar för olika hushållsstorlekar.

Omflyttning av vissa produkter mellan budgetposter

Vissa varor som brukar användas av flera personer i ett hushåll har flyttats från en post med individanknuten konsumtion till en med hushållsanknuten. Exempelvis gäller detta toalettpapper⁴, kamera⁵ och resväska⁶. Detta har gjorts för att undgå att antalet varor blir för stort i flerpersonershushåll för att motsvara en skälig konsumtion.

---

⁴ Har fr.o.m. 1984 flyttats från Hygien till Förbrukningsvaror.

⁵ Har 2003 flyttats från Fritid/lek till delposten Övrigt under Hemutrustning.

⁶ Har 1997 flyttats från Kläder och skor till delposten Övrigt under Hemutrustning.

Konsumentverket

Box 48

651 02 Karlstad

Telefon: 0771-42 33 00

Webbplats: www.konsumentverket.se

E-post: konsumentverket@konsumentverket.se